

LILLE NANNA'S ERINDRINGER

Jeg vil fortelle til mine kjære om min lange levetid, 95 år rundt 27. april 2007.

Jeg er født på våren Nordstraumen 27 04 1912 av Magnus og Berit Anne Eriksen. De hadde en liten gutt til på fire år allerede. Jeg var ønsket og ble elsket, og hadde en lykkelig barndom sammen med mor, far, bror, bestemor og onkel. Vi var en fiskerfamilie og hadde fjøs med både en ku og noen sauer. Mine første år var det triste tider, det var verdenskrig som varte i flere år, og var slutt i 1918. Jeg kan godt huske hvor redd den lille jenta var, jeg forstod at et annet levesett var kommet. En sparing med mat og alt mulig, og redsel om hva som skulle hende. Jeg følte da at det var noe som var av det onde.

Vi var heldige som hadde fisk rett utenfor, og det var vår lykke. Jeg var også redd for at min pappa skulle bli beordret ett eller annet sted, jeg var redd for at pappa skulle i krigen. Slik var tankene som liten allerede. Angsten kom tidlig om freden som var truet. Jeg var bare liten unge. Så var det ikke nok med det, men pappa var på Kirkenes i arbeid. Han blev syk og kom hjem i kurv og naboen våres kom hjem i kiste. Da kom angsten til meg igjen, og redselen.

Heldigvis ble pappa frisk igjen. Livet gikk videre når krigen var over, og lillepia fant til ro. Jeg var så heldig å ha en bestemor her på Tandsten, det het gården vår. Og den andre bestemoren på Sørstraumen, der mamma kom fra. Det var så godt å være elsket av alle.

Så begynner jeg å bli seks år, da fikk vi skole i stua vår hjemme. Vi bygde et internat på Sekkemo, der kirka står nu, statsinternat. Vi lånte da vår stue som passet til dette formålet, fire store vinduer og ganske stort rom. Vi var fem i familien og måtte klare oss med et lite kjøkken og to rom på loftet. Det var mange barn der og skoleveien var lang, helt fra Badderen måtte barna gå og hit til Nordstraumen. Det var ingen veg og ingen biler da. Så minnes jeg at også jeg fikk sitte på skolestuen av og til, seks år gammel. Vår lærer var Ole Jørgen Hansen fra Nappen i Badderen. Han het også Kongo, for han hadde vært i Afrika. Han minnes jeg ennu, lærerinnen var frøken Elfrida Thomassen fra Alteidet. Og skoleguttene, de måtte sage ved i fritida, for det måtte være varmt på skolen. Jentene fikk gå ute, og fikk lov til å danse ute, han sa til dem: Gå ut og dans. Jeg var meget flink og kunne lese rent alt i seksårsalderen, og fulgte nøye med hva de voksne arbeidet med.

Da verdenskrigen var slutt var det lite med mat. Mel var det det samme med, men det ble bedre efter hvert. Vi hadde et pent lite fjøs, det var en ku og fem sauer som vi stelte med. Jeg var med mamma i fjøset og lekte med dyra, det likte jeg. Vi hadde ikke så god råd, så belysningen i fjøset var fisketran med veke i. Om våren hadde mamma arbeid med å ruste pappa til Finnmarka. Det var en kiste med varme klær, votter og lester. Så var det å bake brød og litt lefser. Litt av det de ellers måtte ha. De brukte en båt med hus i fremme til å bo i, 4 mann når de skulle til Finnmark, det var en seilbåt. Båten den het fembøring. Og de seilte. Det var vemodig da de dro av gårde.

Så blev det hjemkomst-tid efter flere uker borte. Det var nesten høytid, så kom det bare an på hvordan de hadde gjort

det, om fisket hadde gått bra. Da var det igjen spennende for barna, de gikk opp på en bakke for å speide. Da så de seilbåten komme inn fjorden og gleden var stor. Hvordan hadde det gått? Hadde de tjent noe. Hvis det viste seg at de kom hjem med dårlige resultater, ingen stor lott kanskje. Da blev det en stor pose med hvetebrød som var til kaffen hjemme. Jeg minnes at pappa hadde kjøpt sko til meg, og jeg var viss på at de hadde tjent noe bedre. Men kjøpmann Peder Olsen som hadde hjulpet dem til turen, han fikk lite av gevinsten. Han var liksom reder og fikk ingenting, det ble skyld. (Det var gamle Peder Olsen, bestefar til ”guttan”, Harald og Olav)

Jeg og mamma hadde det travelt mens pappa var borte. Vi jobbet med våronna. Om vinteren hadde mamma dratt gjødsel fra fjøsen i en liten skuffe, og det blev satt utover jorda. Vi hadde god og bra jord, og nu måtte vi ut og banke denne dungen utover og spre det ut om våren. Da vi hadde spredd det utover, og det hadde ligget en stund, var det å rake litt igjen for ikke å ødelegge slåtta, ja du snakke om!

Det var meget morsomt arbeide og det ble belønnet med god gressvekst. Dette var på Nordstraumen, der vi bodde et lite stykke fra brua og innover.

Jeg , lille meg, var med i alt og jeg var veldig stolt av arbeidet vårt.

Pappa hadde da med å stelle bruket efter fisketuren til Finnmark, og få det i orden til neste år.

Vi hadde meget av sjøfugler nede ved sjøen, vi bodde ved sjøen. Og de brukte vi meget til mat. Det var ærfugl, men nu er den fredet. Så var det fisk rett utfor, og det var vi to unger som sørget for. Det var jeg og bror min som fisket. Fisken var nesten helt i fjæra, det var så mye fisk.

Det blev av mammas hånd meget god mat. Fugler i brun saus, deilige fiskeboller og kaker.

Og kua gav god melk og smør. Og sauene gav kjøtt når slaktetiden kom. Det var meget av kobbe, med den fikk vi godt kobbespekk. Vi levde godt. Vi gikk ikke på butikken, vi. Og godter og frukt og butikkvarer var det da mindre av. Pappa drev fiske hjemme, og fisken ble ført til kjøpmannen, gamle Peder Olsen, han hadde fiskebruk og tok imot fisk.

For dette fikk vi varer igjen for denne fisken. Så hengte vi noe til tørke om vinteren, og av det blev det salg igjen av tørrfisk. Så var det nødsarbeide om vinteren, det het nødsarbeide, og der før pappa også. Det var 35 øre for timen ute i uvær. Det var vondt også i barnehjertet, for jeg var veldig i å kunne forstå at vi hadde lite penger.

Det var ondt, og en unge delte alt dette med mamma og pappa. Jeg var en sånn som forstod alt, hva som var som det ikke skulle være.

Men så hadde vi til overmål av kjærlighet hjemme. Og vi hadde meget godt, så gleden og sorgen delte vi. Vi hadde en god onkel sammen med oss, efter at bestemor på Nordstraumen var død. Han var vår beste venn og lærte oss med skolelekser og meget annet. Han var ikke gift, han var ungkar. Jeg kan huske at han hadde litt penger, han kunne gi oss 25 øre av og til.

Så var mamma altså fra Sørstraumen. Da var det, efter den tids regning, en bra gård der med mange kuer, sauer og hester. Det var rikt med mat av alle sorter i det hjemmet. Det var mammas bror Nils som drev det familieverket. De var fire jenter og en bror i mammas familie.

Der var jeg ofte, og mange dager om gangen, jeg likte å være der for det var så mye folk der. Det var sånn folkehus. Der

kunne vi hente, om vi behøvde noe. Og mamma hjalp til ofte der om det trengtes. Jeg minnes tante Susanne og onkel Nils med stor takk for den kjærlighet og hjertelag som var med alle mennesker. Det var et mathus, det var mat til alle folk som kom.

De hadde huset åpent hele dagen. Det var fattigdom i bygda, fryktelig fattigdom, så folk gikk dit for å drikke og spise. Mat stod det på bordet natt og dag. Kaffekjelen var varm natt og dag. Det var mange mennesker der som også ventet på båten.

Ved siden var naboen, kjøpmannen Peder Olsen og hustru Rebekka. De to naboer, altså mine folk og Peder/ Rebekka delte rentvanns-brønn, som lå utenfor deres eiendom. Det var naboskap som jeg nu beundrer, og den gode Olsen familien for deres gode måte å være gode naboer på. Også jeg som liten jentunge fikk av og til være sammen med deres barn, og husker dem med takk. Det var jo Peder Richard som senere ble gift med Randi.

Det var stor forskjell på fattig og rik, men på Sørstraumen var det bare gode venner.

Dette var i slutten av første verdenskrig, det var på sommeren da jeg hadde fri at jeg var her på Sørstraumen.

Det er det samme i dag med fjerde generasjon etterkommere av Olsen, hvor jeg føler ennu deres hjelp og støtte av de unge Olsen (Liv og Olav), de er mine beste venner.

Jeg var meget på Strømmen som barn, jeg likte meg der, og de var stolte over den lille jenta, for det var bare jeg som var jentunge på gården, det var ikke småbarn i huset.

De hadde seter der Navitfossen bruser ned. Det var 10 km å ro innover fra Sørstraumen med båt hver dag. Da var det jeg som ble tante Susannas mannskap, jeg var litt over syv år og ble med å ro. Tante Susanna (Sanna) var fra Skorpa. Så vi rodde

frem og tilbake mellom Sørstraumen og Navit hver dag bare været var bra, vi hadde melk, smør og ost med oss. Når de skulle til setra med kyrne, gikk de opp dalen og bak fjellet med kyrne og vadet over Navitelva. Bjellekua først og de andre etter.

Og i Navit hadde jeg en tante Marit. Ho er Paul Reiersen sin oldemor. Hun var mamma sin søster. Der i Navit bodde Marit med sin familie som het Reiersen. Der var jeg også ofte, og var velkommen. De bodde nede ved sjøen.

Men Tante Susanne, som hadde seter der, hadde mange kyr og kalver. Jeg var så stor, og det ble min plikt å få dem jaget om morgenen på beite. Vi rodde da hver morgen med melk, smør og ost til Sørstraumen. Der var slåttonn, og det var mange, mange mann i arbeid. Vi kokte ost og kjernet smør og lille jenta var med i alt arbeid, jeg rørte mye i ostegryta til Susanna. Jeg var åtte år da, og i fast arbeid som dette var på sommeren, jeg var ikke så mye hjemme da på Nordstraumen.

På vinteren var det å gå på skole, det var internat på Sekkemo der kirka er nu, og jeg bodde på Nordstraumen. Jeg begynte som syv åring. Veien var lang, og ensom måtte jeg gå hjem over en bakketopp og over en myr, og tilslutt gjennom en tett skog. Det tok en halv time. Og jeg som var mørkeredd. Det var vanskelig, så ble jeg redd og da måtte min bror følge meg hver morgen. Vi hadde skole tre uker hver. Han var fire år eldre, og han fulgte meg hver morgen i tre uker. Niste hadde jeg med meg i en sekk på ryggen.

Det var mange ganger dårlig vær, så jeg var våt av sne og måtte sitte på skolen, våt i mitt arbeide.

Å forsømme skolen fikk vi ikke lov til, ikke av foreldrene heller. Pappa og mamma var meget nøye og vi måtte ut hver

morgen, enten eller. Jeg var en meget lærevillig elev, jeg var meget flink og hadde ingen vanskeligheter med leksene. Det var en stor ære å kunne skolearbeid, og mine lærere og mine lærerinner hadde jeg stor respekt for.

Og da åtte år var gått, hadde jeg de beste karakterer. Særdeles godt og meget godt, det var stas. Ennu har jeg de beviser i behold, og det var litt godt å slippe skolen, jeg var trett og likte heller å arbeide.

Så jeg hadde jobb i å passe barn til min nabo, og plukke bær til mamma, som vi solgte for å få litt penger, det var 8 øre literen for tyttebær. Det var i Badderen vi plukket tyttebær og solgte til gamle Paulsen, han var far til fru Olsen, de hadde handel i Badderen. Også var det å plukke multer som jeg også som barn var med på fjellet og plukket. Dette var før jeg var konfirmert. Multer fikk vi solgt for to kroner kiloen. Det var lange og mange turer, da vi hadde solgt bærene for dagen, fikk vi ikke kjøpe godter, men måtte kjøpe mat for pengene og ta med til mamma. Da var jeg stolt og delte det jeg hadde fått for arbeidet. Jeg sluttet på skolen dette året, det var i 1927.

Sanking av bær til vinteren: Krøkebær og blåbær brukte vi, men resten måtte vi selge for å få noen kroner. Da allerede følte jeg ansvar for livet. Vi var barn, som også var der for å hjelpe foreldrene. Jeg har aldri angret på det slik det var å leve i min barndom, og i mitt hjem var det enighet i alt. Mine kjære foreldre så vi opp til og hadde godt av det ansvar for hverandre.

Så kommer alvorret: Jeg blir 15 år 27. april 1927. Mamma ordner til min konfirmasjon, kjøper kjoletøy i svart farge. Vi brukte svarte kjoler i den tid. Konfirmantskolen blir på Sekkemo av en fremmed prest. Nu er jeg på Sørstraumen på arbeid hos min onkel og tante akkurat før jeg begynner på

konfirmantskolen. Så kommer det beskjed om å komme hjem. Mamma, kjære mamma er blitt syk plutselig. Dette kommer overraskende på meg. Jeg hadde gått en uke på konfirmasjonsskolen. Jeg kommer hjem, og mamma ligger i en kurv og sendes til Skjervøy. Og samtidig så husker jeg gamle Rebekka til Peder Olsen, hun var sanitetsforeningsdame og hadde kurv og sendte sengetøy til kurven og alt.

Jeg gråter og følger til båten som skal ro over til Sørstraumen, vi bodde rett over. Mamma sier da de siste ord til meg, at ”du må ikke gråte”. Dette er sommer og jeg har gått en uke for presten. Så sitter jeg og pappa i vinduet, jeg for å trøste ham. Det er jeg som skal være flink og sterk. Det går tre dager, mamma er på Skjervøy. Så ser vi to at det kommer en båt roende fra Strømmen og over til oss. Da var noe i meg som sa at mamma var død, og det VAR dødsbudskapet som kom. Mamma var død. Det ble tyst med tårer og meget. Ensomme ble vi i dette øyeblikk. Bror var ikke hjemme, han var med en båt ute. Mamma kom da hjem, og det ble begravelse på Nordstraumen, på kirkegården.

Så var det over, og jeg hadde forandret meg fra barn og til å overta mamma sitt arbeide og hus, men jeg skulle greie det! Jeg ble visst voksen på et øyeblikk.

Da hadde jeg ennå 14 dager igjen på konfirmantskolen, jeg visste at mamma hadde ordnet tøy til kjolen, så da hadde vi en kjær nabo som het Anna, og hun blev min hjelp.

Hun sydde kjolen, og den var meget pen. Men fargen var sort, det ble sort kjole og sorte, lange hårfletter med sløyfer. Pappa var kry da av å reise med meg til kirka på Skorpa. Det var gamlekirka som ennå står.

Og været var nydelig og alt gikk bra, vi dro til Skorpa på lørdag og kom hjem på søndags kveld. Da var det ingen feiring, bare oss to. Det var ingen selskap, for vi hadde jo sorg etter mamma. Men vi hadde hatt det så koselig på kirkehelg.

Pappa var flink å fiske og koke fisk. Da vi kom hjem, spiste vi kald fisk og lever fra dagen før.

Så begynner hverdagen. Jeg minnes meg, lille jenta som hadde lekt og hadde hatt gode barndomsdager.

Nu kom Alvoret og jeg gledet meg til oppgavene. Jeg hadde en kjær tante, hun var enke og ble sammen med oss når mamma var død. Men hun var mest ute og passet syke i hjemmene og hvor de behøvde hjelp, og der det var smittsom sykdom. Hun passet eldgamle Peder Olsen da han lå i kreft. Hun var også vår hjelper, hun bodde sammen med oss. Da jeg var liten brukte jeg å rope på mamma når jeg våknet, hun brukte å komme opp til meg på loftet med noe å drikke. Jeg fortsatte å rope etter at mamma døde, og da kom tante opp til meg.

Nu hadde jeg to å stelle for, min bror var meget borte på arbeide.

Jeg gikk også på arbeid hos folk, jeg var flittig og hadde både fjøsarbeid og barnepass.

Jeg var i hus når noen var syk, og tok meg av barna. Av og til i hus hvor det var smitte og sykdom, tæring het det i den tiden. Vet du, det var så smittomt at man måtte koke alt og vaske alt særskilt, og kunne ikke spise sammen, dette var det som heter tuberkulose i dag. Det gikk bra.

Leksene og skolearbeidet ble lagt bort, det så jeg ikke mer på. Jeg hadde fått et ansvar og fant at det var morsomt. Jeg hadde jo ingen mulighet til å gå videre på skole, vi hadde ikke penger til det. Pappa levde med sitt fiskeryrke og det var ofte ikke noe stor fortjeneste. Men vi hadde det godt med tante Karen til hjelp i mors sted. Og slik gikk årene til jeg var blitt 19 år.

Da ble det forandring. Jeg hadde lyst til å komme meg ut i verden, hjemme, der var jeg blitt lei. Og det gikk. Det var et ungt par i nabolaget som skulle flytte til Hammerfest, og jeg skulle bli med og være barnepike. Jeg fikk lov av pappa å være borte i tre uker. Også var jeg litt lysten på å få noe å gjøre i byen, i Hammerfest. Jeg reiste hjem og fikk av pappa lov til å forsøke, og fikk tante til å stelle med de to av mine hjemme.

Så tar jeg huspost i Hammerfest og blir der i syv år i strekk.

Det første året hos familien Røkenes med to voksne og tre barn, og jeg var bare hjemme i ferien.

Jeg var der i tre år. Første plassen hadde jeg 20 kr i måneden, den andre plassen hadde jeg 30 kroner i måneden. Men det var i grunnen en god skole i ungdommen, det var strengt. Ikke ute etter klokken 11, og oppførselen måtte være helt god, det ble jo mitt hjem på en måte dette.

Og når jeg i dag tar frem 20 kroner, er jeg lykkelig over det arbeide som ble utført til mine husfolk med glede og arbeidslyst, ja det manglet ikke på det.

Hvordan jeg klarte å kjøpe klær og diverse, det er ufattelig. Men nu har denne rikdommen ødelagt oss mennesker. Vi har og kan kjøpe det vi vil, og må derfor innrømme at det er en farlig tid.

Da jeg var voksen og skulle gifte meg, fikk jeg min første hundrekroning av kjæresten min. Jeg var blitt 27 år. Min forlovede hadde fast arbeide med 360 kroner i måneden, og da var vi rike. Det var i 1938 i Vardø.

Efter syv år i Hammerfest ble jeg syk av for lite blod. Jeg kom hjem og var ett år hjemme hos min tante som var alene, pappa var da død. Bror var gift og hadde fått sitt eget hjem. Da hadde jeg arbeide og var 26 år og flyktning. Jeg hadde ingen hjem

mer. Jeg tok jobb hos Peder Olsen på Sørstraumen (altså far til guttan, Olav og Harald). Det var en familie på fem. 20 kroner måneden. Da begynner det å skje noe som skal forandre mitt liv, uten å vite det selv.

Det er år 1937, jeg får en telefon om jeg vil jobbe på havet, og det hadde vært min drøm lenge. Det var FFR som ringte, jeg hadde nemlig hatt huspost hos Røkenes, og han var inspektør i rederiet. Han visste mitt ønske og ringte meg 28. april, jeg får ordre om å reise til Vardø med en eneste gang. Jeg skulle mønstre på D/S Alta.

Jeg reiser 1. mai fra Sørstraumen i all hast, forlot min barndomskommune, og reiste til det ukjente. Jeg var alene i hele verden og som en flyktning, syntes jeg. Ingen hjem mer, alt var oppløst, men denne turen skulle bringe meg fremtid jeg ikke visste om. Jeg er nu på tur, er med på en lokalbåt til Skjervøy. Derfra med hurtigrute til Vardø. Jeg kommer frem, og da viser det seg at båten fra fylkesrederiet ikke er kommet. Men jeg tar inn på et hotell. Om morgenen går jeg ned på kaia, der ligger Tanahorn fra Hammerfest. Der om bord er det en kokk som heter Ingvald Jacobsen. Og han er den som tar imot meg. Jeg ser denne mannen og det er som om jeg ser en jeg kjente fra før. Akkurat nu er jeg kommet til han som ble min mann i 64 år.

Om bord er som bestyrer en tremenning av meg, og det hjalp jo på. Jeg hadde aldri vært på båt før. Jeg ble godt mottatt og mine tanker gikk bare til denne kjekke mannen som tok i mot meg. Vi blir i lag bare i tre uker, og da måtte vi skilles. Jeg og flere av besetningen skulle tilbake til Hammerfest, bare Ingvald blir igjen i Vardø, for hans båt hadde bare vært en stund på verksted i Tromsø. Jeg måtte tilbake til Hammerfest,

men mine tanker og mitt hjerte var igjen i Vardø. Jeg var blitt forelsket i en gutt, og det var inderlig og for første gang! 26 år gammel var jeg blitt forelsket, og da ferien hans var, kom han til Hammerfest og besøkte meg. Vi bestemte oss for at dette var stort, og bare noen måneder etter ble det forlovelse, og jeg kom tilbake til Vardø.

Han hadde ordnet hus til meg, jeg kom om høsten 1938, og fremmed som jeg var, kom jeg til Vardø om natta. Kom til min bolig som han hadde ordnet, og ble tatt imot av en koselig dame, for Ingvalds båt var ikke kommet til byen. Denne damen var enke med tre små barn og hele hennes store stue fikk jeg. Hun var og blev min venninde. Hun var den beste jeg noen gang hadde møtt.

Jeg følte meg som jeg hadde fått noe der, dekket bord midt på natta og en oppredd divan, stue med møbler og alt innhold og tre småbarn ble mine venner.

Så kom min elskede, og det var begynnelsen til mitt nye liv. Han var fast ansatt på M/S Tanahorn fra Vardø og hans båt hadde sin liggetid i Vardø. Tanahorn var lokalbåt. Det kunne være noen dager i måneden de hadde denne liggetiden. Jeg forberedte meg til det som skulle bli bryllup og var lykkelig. Han var som sendt, og her hadde jeg fått et sted og en som var min etter mange lange år i det uvisse, med jobber hos fremmede.

Så gifter vi oss pinseaften 27. mai 1939 i Vardø Kirke. Og jeg hadde med en venninde fra Kvæningen som jeg møtte etter ti år og hun het også Nanna. Det var riktig festlig for vi hadde vært konfirmanter ti år før i Kvæningen. Hun var med i bryllupet.

Det var så godt og nu var jeg ikke hjemløs lenger, med en snill og god mann som var min. Jeg var ingen flyktning lenger. Han

var fra et lite sted som het Omvang i Gamvik kommune, han var 29 år. Da var jeg verdens lykkeligste menneske. Ingen ensom pike lenger, og nu hadde jeg fått hjem sammen med ham jeg elsket.

Men så, lykken varte kun ett år. Uten å vite det, så blir det krig. Tyskerne overtar Norge, og den 9. april forandret alt, da ble vi redd. Så begynte krigen i Vardø. Vardø ble også invadert av tyske soldater. Og da våkner Russland, det blir flyalarm hver dag. Og vi alle må rømme hver gang til et bomberom. Der sitter vi mange mennesker, redde, mange syke og små barn. Ingvald reiser mellom Mehamn og Vardø, det er en ukes tur. Han gleder seg til å komme hjem til sin kone, men det at det er så vanskelig både på sjøen og hjemme, blir han preget av. Han må ta turen i bomberommet mens han er hjemme. Jeg er meget sterk og skal trøste, og det skal nok gå bra. Det sa jeg bestandig: Det skal nok gå bra.

Dette skjer i Vardø mens alle andre i Norge ikke vet av dette. Hvordan det var i Finnmark straks krigen brøt ut og tyske soldater hadde tatt fast i Norge. Vi hadde krig fra første dag, russiske torpedoer torpederer hurtigruta. Det gikk tre stykker til bunns i Finnmark. Angsten begynner å ta tak i oss. Hver morgen sendes bomber ut over byen vår, og det går ut over lokalbåtene også. Da blir min lykke hardt prøvet. Ingvald var engstelig for meg på land og for seg selv på sjøen. Vi forsøkte å klare med å holde humøret oppe. Vardø ble jo på en måte russisk. Jeg hadde ikke lov å forlate byen pga at jeg var alene og ikke hadde barn. Så jeg måtte være tilbake om det trengtes til hjelp. Jeg bodde ovenpå i husets annen etasje. Vi hadde fått leilighet. De som eide huset var reist bort. Første etasje var tom og jeg var alene nu. Vi fikk ordre om å ha vinduene åpne når flyalarmen gikk for at ikke vinduene skulle blåses ut. Og denne morgenen var jeg tidlig våken, hadde ikke sovet på

sykehuset der jeg bodde foreløpig om natta. Men nu ventet jeg min kjære hjem, slik reiseruta var. Jeg vasket klær, klokken fem om morgenen skulle jeg ut i gården for å henge de opp. Jeg kom meg ut og da går flyalarmen, så jeg lot alt igjen og sprang opp trappen. La meg bak en ovn på soverommet og da braket det løs. Ved siden av vårt hus falt bombene, det hørte jeg. Det varte bare i noen sekunder så var det over. Jeg gikk ut i gården, jeg skulle henge ut klær. Men ute var klesbøtta mi truffet, jeg var meget redd. I det øyeblikk bestemte jeg meg: Nu skulle jeg reise fra Vardø!

Jeg begynte å pakke det jeg måtte ha med, resten måtte bli igjen.

Også var sakene mine på kaia når Ingvald kom innover med båten. For bort fra Vardø skulle jeg! Og jeg ble med da de reiste to dager etter. Ingvald var redd for mitt liv og jeg for hans. Så bar det av gårde til Austertana, langt oppe fra sjøen. Her fikk jeg hus hos Schanche, bestefar til Martin Schanche. Det var trist da vi forlot Vardø, å se for siste gang vårt nyopprettede hjem. Det var sommer og sol. Da gjalt ikke noe, det var like om slutten. Nu klarte ikke nervene mer, det var bare å komme seg i sikkerhet. Dette var sommeren 1941 tror jeg, og mitt nye hjem blir der. Jeg var jo heldig og i Tanadalen var det fred. Jeg fikk arbeid hos min husvert, en eldre mann og kone. Jeg pakket ned tøyet mitt, her var bestefar til denne så berømte Rallykjøreren Schancke.

Men dessverre så varte heller ikke denne stunden lenge. For min kjære Ingvald som var restauratør på Tanahorn fra Vardø og som gikk i rute Vardø- Mehamn, han fikk vansker med å få hjelp om bord. Det var ingen hjelp og ingen kvinnelig betjening som ville reise. Jeg var den eneste han ønsket. For da var vi sammen, tross alt. Og for å gjøre det, reiste jeg og

tok arbeid om bord. Det var godt, tross alt da vi var i lag. Jeg torde ikke å fortelle ham at jeg var redd, bare viste ham det motsatte, for han hadde nok med seg sjøl. Dette var sommer med lyse dager og lyse netter. Så viser det seg at russiske fly begynner å angripe hurtigrutene. Og to båter forsvant i havet. Det ble tatt to lokalbåter også, og menneskeliv gikk tapt. Vi var nettopp kommet til Berlevåg på tur til Vardø. Det viste seg at passasjerer fra hurtigruta var berget inn til Mehamn mens hurtigruta snudde og gikk sørover.

Vi ligger tvers av mot gapet i Mehamn. Det var ingen lokalbåter som gikk til kai. Da mens vi venter på at passasjerpramma skal komme om bord fra land med over 100 mennesker som var rømt fra Hurtigruta. Vi ble 135 mennesker som skulle til Vardø, dette var klokken fem om ettermiddagen. Så i dette øyeblikk roper styrmann: Torpedo! Søk dekning! Og jeg måtte få vekt kapteinen og styrmannen som hadde frivakt. Og Ingvald fant jeg ikke noe sted i øyeblikket, men de andre fikk jeg våken. Kaptein Johansen, en eldre mann, klarte ikke å få på seg skoene. Styrmann Ingebrigtsen fikk jeg også våken. Ingvald fant jeg på toalettet. Så står jeg til sist på dekket med dressen til Ingvald i den ene hånda, og pengeskrinet i den andre hånda. Så jeg var så fortumlet og redd.

Styrmann roper ”Kvinner og Barn først i båtene”. Men av redsel for å forlate min mann, blev jeg stående om bord. Så viser det seg det mens jeg hadde løpt ut fra lugarene, hadde torpedoen passert oss. Sju meter lang, Spiss i enden og med tykkelse som et parafin fat for den forbi oss, for pramma hadde gjort det slik at Tanahorn hadde snudd seg, den lå ikke lenger i skuddlinjen. Og lå nu med langsiden i stedet for tvers mot gapet ut av havna, og det reddet oss. Tre meter fra oss gikk torpedoen.

Da ble det ropt fra land at Tanahorn måtte komme til kai. Og dette var vår siste tur i Finnmark.

Hadde torpedoen truffet oss slik den egentlig var ment, hadde ingen av oss 135 blitt reddet. Heldigvis gikk den ikke av, men ble liggende stille mellom blokkene på land. Og den russiske ubåten kom derefter i overvannsstilling så vi så den, men den sendte ikke flere torpedoer. Vi rømte da til kai, og var glade for at vi var reddet fra dette forferdelige.

Jeg kan fortelle at vi ble boende i Berlevåg i tre uker. Så kom det beskjed at lokalbåtene og trafikken i Finnmark måtte avlyses for å spare liv. Vi reiste da til Gamvik og tok bo der for vinteren hos familien til Ingvald.

Men Ingvald reiser da til Vardø med fiskekutter for å hente våre eiendeler derifra, vi var jo nygifte og hadde litt av hvert. Han brukte tre uker på denne turen. I Vardø var hjemmet vårt blitt bombet i stykker. Ingvald fant tingene våres. Redselen har preget oss begge og vi er meget nervøse, men ved Guds hjelp har vi mot til å gå videre.

Vi blir boende i Gamvik hos familie denne vinteren, og det gikk bra. Men Ingvald ville på havet igjen til sitt yrke, han hadde ikke lenger noen jobb i FFR slik det var, han hadde skiftet etter mange år. Han fant en annonse hvor Vesterålske dampskipsselskap averterte etter kokk til lokalbåten "Stamsund". Han fikk jobben. Han skulle mønstre på i Hammerfest og den jobben tok han, var glad for å komme ut av Finnmark, hvor faren var stor og bare fiskerbåter ble tatt i bruk.

Han reiser og kommer til Hammerfest, der viser det seg at "Stamsund" er tatt av tyskerne, og han som var så redd tyskerne. Stamsund var alt i Alta hvor de tok inn last for å gå sydover. Han var nok ikke store, sterke karen nu, men han var

mønstret på, og måtte bare reise videre fra Hammerfest til Alta. Og dermed var han kommet om bord og skulle gå i Tysk fart. Det var det han hatet, men her var ikke annen utvei. Og med dårlige nerver og med mange tunge stunder fra Finnmark, ble dette enda en belastning.

Båten fra Alta skal sydover til Oslo med last av hester, stakkars dyr! M/S Stamsund var en helt ny båt med besetning på 14 mann. Her er jeg litt usikker angående dette. Stamsund kommer frem, men får maskinhavari i Oslo, og havner på Akers Mek. Nu ligger de der, og Ingvald begynner å savne kona si, og helsa er ikke bra. Han tenker på hvordan dette skal ende. Han har alt nerver, og usikker fremtid under Tysk kommando. Så en dag ringer han hjem til meg, og har snakket med kapteinen om bord, de er blitt enige om at jeg også får arbeide om bord, merk dere, som messegutt, for det skulle være kun menn om bord!

Tenk deg for en mann denne kapteinen måtte ha vært! Som ordnet det så godt for Ingvald, å få meg dit! Og vi fikk være sammen. Han og jeg skulle få arbeide i lag, og det skulle bli vårt bosted. Ja, jeg beundret kapteinen, usikker på navnet, Hersberg tror jeg det var. Jeg fikk ikke se ham noen gang. Jeg reiser til Mehamn, og det var en glad dame som nu ventet på å bli messegutt. Nygift og mest glad for at vi fikk være sammen. Og glad for dette nye livet med arbeide for hvor lenge det måtte være. Jeg reiser fra Mehamn med fiskebåt som skulle erstatte Hurtigrute og Lokalbåt. Kommer til Hammerfest og derfra med lokalbåt til Alta, med buss til Tromsø. Overnattet i Alta, fikk en bit mat. Det var farlig, men spennende og fullt av forventning.

Tyske soldater over alt i Alta, og de hadde vakt over alt. De bestemte over Norske folk, og vi var underlagt dem. Det

vrimlet av dem og de hadde makt over alt. Jeg kom forbi min kjære Kvæningen, og mitt barndomsrike fikk jeg sett på turen. Kom til Tromsø. Der gikk jeg om bord i den gamle Polarlys som skulle føre meg til Trondheim. Båten var full av tyske soldater og ingen soveplass var å oppdrive. Så fikk jeg høre av styrmannen om bord at det var en dame fra Hammerfest som hadde lugar. Fru Bergendal som jeg kjente fra da jeg jobbet i Hammerfest. Snakk for en lykke som fulgte meg som en rød tråd! Hadde en venninde i Trondheim som jeg hadde sendt telegram til om at hun skulle møte meg da jeg kom frem. Jeg var meget spent på om hun kom, og da vi var kommet nesten til kaien, stod hun der. Jeg var da verdens lykkeligste menneske.

I Trondheim var jeg en hel uke, det var mye med pass som skulle ordnes for å dra med tog til Oslo. I Oslo satt min kjære og ventet, og hadde ikke hørt av meg på tur. Endelig blev det av gårde med tog, og jeg kom godt frem og tøyet mitt i to kufferter var sendt til Vesterålske i Oslo. Da skulle jeg om bord i båten, jeg hadde adgangskort å komme om bord, og det var meget strengt vakthold om Stamsund på Akers verksted.

Da begynte jeg som messegutt og Ingvald var glad. Det var 12 mann om bord og det var prektige mennesker. Jeg følte meg velkommen om bord. Hadde det med å vaske lugarene for offiserene og servere i spisemessa for mannskapet. Jeg hadde med to kofferter med mine eiendeler til Vesterålske, disse var sendt med fly. En dag vi skulle hente disse fra kontoret til Vesterålske, var de forsvunnet fra deres kontor. Jeg hadde ikke noe å kle meg med og blev å gå til forsyningskontoret i Oslo. Jeg måtte legge frem om hva jeg hadde i kuffertene og fikk betalt fra rederiet og fikk kjøpemerker fra Oslo kontor. Men

det fantes ikke klær med kvalitet, det blev papir og juks. Slik gikk det med Oslo og det var trist.

Dagene gikk, vi ble liggende på Aker i to måneder. Så ble det ordre og tysk kommando om at båten må bli klar til avgang snart! Vi ble truet ut, vi fikk ikke forlate båten for å ta en tur på land, og en dag kommer ordre om å gå fra verkstedet og til Fredrikstad. For der ble gitt ordre om lasting av brakker til brente Finnmark, Berlevåg. Da var det som om du fikk dødsdom! Det var blitt høst i august måned, og vi grudde oss for reisen. Særlig vondt var det for Ingvald som allerede var syk og redd. Jeg måtte da vise min tapperhet og turde ikke vise at jeg var redd. Vi kom Fredrikstad og begynte lastingen av svære brakkelemmer som skulle bli hus i Finnmark. Vi hadde da fått 12 tyske soldater om bord som skulle være med, men de var like redde som vi, det var unge gutter. Søndag i byen hadde vi fri, og gikk en tur ut på byen i Fredrikstad. Så kom tanken å kanskje gå over til Sverige fordi det er kort vei over grensen. Vi hadde fått ideen da vi gikk fra båten om morgenen, så ble vi redde for hvordan det skulle gå for mine kamerater om bord, for det hadde blitt vanskelig om vi rømte fra båten. Så vi ombestemte oss og gikk til kirken. Det var gudstjeneste, og etter dette gikk vi om bord igjen, og var glade for at vi ikke gikk til Sverige.

Efter at båten hadde fått lastet, bar det av gårde en mørk høstnatt, vi var i Konvoy og hadde to tyske vaktbåter på hver side og fly over oss. Vi var beskyttet mot angrep. Saken var meget farlig, i det vi forlater Fredrikstad melder engelske spioner om at båten går, og posisjon. Jeg må tilstå at jeg og de andre var i den mening at ”går det så går det”, vi var redde, i hvertfall Ingvald. Han hadde nerver på høgkant. Han ville ikke legge seg, men kledde på seg redningsvest og gikk på

dekk. Vi var tvunget til å bruke vester både dag og natt. Jeg derimot klarte ikke å våke, men gikk og la meg. Sent om natta måtte han også til køys, det gikk ikke lenger. Han sovnet til slutt. Nu er vi på tur i meget dårlig vær og runder Jæderkysten i konvoy. Så skjer det: Engelske fly hadde forsøkt å kaste magnetiske miner over oss. Det ble fortalt at de fester seg i båten og sprenges. Jeg drømte om at det gikk an å flyte på brakkelemmene vi hadde om bord hvis vi fikk skade på båten. Vi måtte da gå til Bergen for å bli undersøkt, det var bare bra med båten, det var ingen miner. Vi fortsatte i konvoy, det ble mange flere skip etter hverandre på denne turen. Vi kommer oss til Tromsø, og det var en lørdag. Vi lå ved kaia, Ingvald var da syk og nervøs, han gikk da til lege, men kom ikke inn for det var kø.

Vi skulle nu fortsette til Repparfjord, og der var en stor, tysk flåte som skulle videre til Finnmark. Før vi forlater Tromsø-kaia, går vi ut fra byen og til Nordhamna og la oss der noen timer, også fortsatte vi. Ingvald fikk ikke sove før utpå natta, men så kom han og la seg. Da var vi ute på Lopp havet og det hadde gått bra. Vi kom endelig til Repparfjord og blev liggende der på vent av at konvojen skulle videre. Nu viste det seg at min kjære Ingvald hadde det vondt, og i samråd med offiserene ble det bestemt at han skulle gå i land. Det skulle gå en lokalbåt "Brynilen" som lå ved kai og skulle gå til Alta utpå dagen, og den kom han med. Han kom nærmere Kvænangen som var vårt reisemål dersom vi måtte forlate våre venner og båten. Men så var det verste igjen. Jeg fikk ikke gå i land. Jeg var mønstret på og var frisk. Og for å hjelpe han som fikk gå, var det ingen vei utenom. Men lykken stod meg bi, vår kjære styrmann Karl Glad tok en beslutning om at dette gikk ikke. I samråd med kapteinen ble de enige om at jeg får gå i land. Det var noen forferdelige og vanskelige avgjørelser

som ble tatt. Jeg var så glad og i megen hastverk ble det besluttet at vi i hui og hast forlot våre kamerater. Men det var intet annet å gjøre. Vi pakket og forlot våre venner i sorg, for den turen med Stamsund, den var helt farlig, det var ingen som trodde at de kom til Berlevåg i live. Det viste seg at de kom frem, men var angrepet på turen. Og vaktbåten ble truffet, men ikke Stamsund. Når jeg tenker tilbake, må jeg erkjenne at min barnetro ble prøvet, og jeg svedde i god tro, tross så farlig en tur fra Fredrikstad til Reparfjord.

Det var en fæl tid i Alta, det var Tirpitz som var skyld i det, det var skutt mange nordmenn. Da vi kom til Alta hadde vi glemt å ta med os ID, men det gikk bra.

Så er det over og ut med vår sjøreise. Ingvald er syk og jeg er redd. Vi kommer om bord i Brynilen som skal til Sopnes i Alta. Denne båten var Ingvalds søsterskip, vi reiser fra Reparfjord og husker at vi fikk sove om bord og fikk litt å spise. Kommer til Sopnes om natta. Vi går i land med to koffertor og håndbagasje. På land er det tyske soldater og ingen steder å få hus. Det hadde nettopp vært en alvorlig aksjon i Alta angående slagskipet Tirpitz. Vi to forstod ikke noe av dette, og fant en brakke som vi gikk inn i. Vi fikk høre at det var for norske reisende, der inne var en brisk, der lå tre norske jenter og sov. Vi snakket noen ord med dem og la oss til å sove.

Kl 5 søndagsmorgen blir det oppstyr. Inn kommer en tysk offiser og han blir både sint og forstyrret over å finne oss, vi var nemlig gått feil og kommet inn i en tysk leir. Han brølte og forlangte papirene, og vi hadde glemt i farten å få bevisene med oss fra Stamsund. Så vi kom i en vanskelig situasjon der, og spratt opp og gjorde oss klare til å gå. Med det samme

kommer en annen tysk offiser i sinne, slo i bordet og ropte, ”vier minuten” hadde vi for å komme oss ut. Vi var antakelig blitt spioner uten å vite det. Han var rasende og vi var trette og redde. Vi kom oss ut, der stod en hel hær med tyskere ute og vi gikk sakte og som katta rundt varm grøt vekk. Vi var uten å vite det selv gått inn i en brakke som hørte kun til dem. Det var en farlig situasjon og vi trodde vi skulle skytes. Vi satte oss ute, det var en nydelig dag. Kvæningen var vårt mål. Det var ingen drosjer å få, ikke fikk vi bli med tyske biler som dro over. De passet på oss, vi prøvde å få være med men intet hjelp. Vi bestemte oss for å gå. Vi møtte ei norsk jente, hun arbeidet for dem, men kunne ikke få oss med noen biler. Hun tok med de to store koffertene, og skulle legge dem igjen i Burfjord, der skulle vi finne dem.

Da begynte to trette og redde sjøfolk å gå. Nu er det umulig i dag å forstå om hvor langt det skulle bli. Vi var så redde for at tyskerne skulle arrestere oss, og hvor vi fikk styrke til å gå denne veien, det kom for meg fra min barnetro. For vi var sikker på at vi måtte greie det ved Guds hjelp, og vi hadde enda bagasje som vi bar, foruten de to koffertene. Vi gikk og kom omsider over grensen ved Alteidet. Vi gikk til et hus og hørte om det var bil å få. Det viste seg da at mannen i huset arbeidet i vegvesenet og skulle over til Nordstraumen samme søndag ettermiddag. Han het Eliassen og han minnes vi i takknemlighet. Han viste hvor vi gikk videre, og klokken fem samme dagen skulle vi møtes igjen. Vi gikk videre til Storeng og da fikk vi inn i et hus til noen som het Kaino, vi fikk middag og hvile. Det var noen mennesker vi minnes i takknemlighet. Så kom vår kjære lastebil med tilhenger og tok oss med til Nordstraumen. Vi kom hjem til min tante Karen klokken åtte om kvelden.

Vi var nok litt trette og redde fremdeles. Vi følte oss som flyktinger, for det var jo ingen av oss to som egentlig visste hvor vi skulle hen, vi måtte jo komme oss bort ifra reisen med Stamsund, og nu var vi sikker på å overleve. Dette er som en evighetsreise og den spiller som en fiolin. Nu går jeg som en 95 års dame og tenker tilbake: Hvor fikk man styrke og krefter mot redslene. Nu hadde vi reist fra Reparfjord lørdag og kom fram til Kvænangen på søndag kveld uten hvile. Vi var så utslitt og redselen på Sopnes knuget oss ned. Dette var høsten 1943. Vi fikk da fred og ro hos tante Karen som hadde vært som en mor for meg da jeg mistet min mamma som 15 åring.

Evakueringen:

Vi bodde da på Nordstraumen hos tante til evakueringen i 1944. Ingvald fikk jobb i TFDS, han kom seg litt. Jeg arbeidet i huset og høsten 1944 var det slutt, vi var ikke lenge der, bare et år. Vi får ordre av tyske soldater at nu må vi bort for det skal brennes over alt. Dette var et sjokk som overgikk alt, hvordan skal det gå nu? Og få ordre til å klargjøre for å reise på dagen. Ingvald kom hjem og det var ikke noe tid til planlegging. Der kommer en båt for å hente oss dagen derpå. Vi fikk ikke mere med enn det vi kunne bære. Båten kom og sent på kvelden 14. november går vi om bord vi mange familier og barn stuert sammen, vi må under dekk. Det var sommer og grønne marker da vi reiste, og lunt i luften og stille på sjøen. Dette hjalp oss meget og vi forlater hjemmet og tyske soldater overtar hjemmene. Det var en masse dyr i fjøsene som måtte bli igjen levende. Tyske soldater skulle slakte dem etterpå.

En mørk stille kveld går vi om bord i båten. Vi hører dype gaul i fjøset, dyrene gauler i fjøset og det var en forferdelig

følelse. Det var som en grotesk film som spiltes. Grusomt å reise, men om bord tok båtfolket oss godt i mot, og det ble laget liggeplasser til alle. Det var en meget stor båt. Det var kun vår utholdenhet som hjalp. Vi visste ingenting om vår reise og hvor det bar hen.

Men det gode sommerlige været var vel vår redning så sent på høsten. Vi kommer til Tromsø, der var det kaos, folk med pakker og sekker overalt. Båter fulle av mennesker på vei til intet. Slik fattes det. I Tromsø begynnes det å vites hvor vi skal. Så møter vi det store dramaet som nettopp er hent.

Slagskipet Tirpitz er skutt i senk like før vi kom. Og flere unge som er i den veltede båten mistet livet. Hvor mange er for meg usikkert å si, men det ble i alle fall en stor del av dem som var om bord.

I byen var det kaos og rot over alt. Da blir stemningen for oss også så trist, for det har jo gått så mange liv. Og så fikk vi reise videre med samme båt, for skipperen bestemte seg for at vi skulle bli hos dem på Sortland. De skulle videre så vi fikk bli med. Vi for vår del var heldige og fikk bo hos medeieren på båten. Og en stor takk, vennligheten til denne mannen som vi skulle få bo hos, glemmer vi aldri. Han tok oss med hjem, det var en familie på 5, og vi fikk ett rom. Som flyktninger var vi glade. Vi fikk meget godt, da de var så snille, og det var en av mine beste minner. Jeg har aldri kunnet takke dem for det. Etter at vi hadde bodd vinteren og utover våren 1945 så kom freden, og den kan ikke beskrives.

Vi var i et gledesrus og tenkte bare på å komme hjem igjen. Hjem til intet! Og for Ingvald ble det en fin redning. Han fikk bud om arbeid i Tromsø, kokk på lokalbåten. Så han reiste straks, og jeg ble igjen, for vi hadde jo ingen hjem å reise til.

Så da det ble utover sommeren fikk jeg også reise, og fikk arbeide på samme båt i Tromsø!

Og dette var veldig bra, for vi hadde hus og mat og arbeid. Jeg glemte å fortelle at etter at vi hadde kommet på denne båten fra Kvænangen og til Sigerfjord, så kom vinteren med all sin kraft. Snestormen raste over Nord-Troms og gjemte det som var blitt igjen av hjemmene og dyrene. Det ble et hvitt teppe som gjemte alt det stygge etter alt som var brent.

Gledesrusen over freden var kommet, den var ubeskrivelig. Vi sang og vi feiret på alle måter. Vi var nok ikke helt oss selv, men det triste var at de som hadde vært i tysk tjeneste ble behandlet på en dårlig måte. Tenk på disse unge pikene som hadde vært kjærester med en tysk soldat, og ble nu klippet av håret, de ble behandlet som dyr. Dette var det triste jeg ikke syntes noe om, og dette triste skjedde etter at freden var kommet.

Nu begynner jeg å fortelle hvordan vi kom oss nærmere livet igjen.

Vi fikk gleden av å gjenoppbygge landet. Den bygda som ikke var mer. Ikke en stolpe å se, alt var borte, ingen ting igjen.

Så fikk vi lyst til å reise hjem til Sørstraumen for å gjenoppbygge bygda vår . Ingvald var glad for at han fikk arbeide i sitt yrke i TFDS Tromsø. Så han blev der inntil videre. Jeg var heldig som fikk leie halvdelen av en ny brakke og startet kafé. Jeg hadde bare seks par kaffekopper, men litt etter litt fikk vi nu tak i kjøkkenutstyr og litt møbler, og det beste: Telefon. Og publikum manglet ikke.

Det var mange av fremmedarbeidere som kom for å bygge, og dette til sammen med dampskibsanløp, venterom for reisende, og alt det som var nødvendig, også butikk.

Og så kom Peder Olsen, han var ordfører og handelsmann. Og alt gikk med et uvirkelig tempo. Alle var glade over å få komme hjem, og det var stor byggevirksomhet og alle skulle bli ferdig før vinteren. Det var skoler og alt det en kommune måtte ha. Administrasjon. Travelt. Og alt gikk opp. Og jeg hadde det travelt med kaffekoking også ordnet jeg middagsmat, for alle var sultne og mat måtte det være. Så var det møter. Alt ble holdt på min kafé. Og kull fant vi igjen etter evakueringen. Vann fikk vi i brønner som ikke var ødelagt, og det bar vi med bøtter og bæretre.

Og folk hadde slaktet før de reiste, og saltet i tønner og gravd ned i marka. Det ble gravd opp igjen og var like godt. Ingvald forlot da Tromsø og kom hjem for å hjelpe meg. Vi trivdes så godt å kunne være til nytte og det var morsomt å se folk i så godt humør. Det var arbeidsglede som det stod respekt av for å få bygd opp sine hjem.

Jeg minnes spesielt noe morsomt som hendte om sommeren. Ordfører Olsen var bortreist til Alta og da kom det beskjed til oss om å ta imot et stort følge fra Oslo. Og det var statsråder, ambassadører fra Sverige og Finland. En hel busslast. De skulle ha servering og mat. Og det fikk vi snart ordnet, vi gikk og lånte av hverandre.

På kafeen var det meget enkelt, det var bare benker i rommene og store trebord, ikke akkurat av det fine slaget, men vi pyntet det pent på beste måte. Jeg hadde kaffekjel som stod ferdig med kaffe, og maten var av beste sort. Også hadde jeg god hjelp av venner som hadde vært med på mottakelser på større spisesteder.

Og Peder Olsen var borte! Hvem skulle nu være ordfører og komité, det var ingen som ville det. Så fant vi ut at Ingvald pyntet seg i sin beste stas og så skulle det nok gå bra. Han stilte seg opp ute da besøket kom og ble oppfattet som ordfører. Den finske ambassadør pratet jeg fint med, finsk hadde jeg lært som barn. Jeg fikk fortalt at Ingvald ikke var Peder Olsen. Kaffen smakte godt og jeg mintes minister Hambro fra Oslo. Han fikk ikke sitteplass ved bordene, men satte seg på margarinkassen alene med en kopp kaffe. Så klarer han seg med den kaffen sin. ”På hotellet i Tromsø” fortalte Hambro, ”fikk vi kaffe i meget fine kopper, det var fint utenpå”, men det var kaffen i Nanna sin kopp som var så mye bedre.

På reisen videre til Langfjorden møtte de Peder Olsen og da hadde Hambro fortalt om den gode kaffen på Sørstraumen. Da var det som å ha bestått eksamen for oss.

Vi fortsatte med kafèen og det var en stor gjerning for folket som arbeidet med gjenreisningen, og jeg likte dette arbeidet, selv om det var slitsomt, jeg hadde mange oppgaver fra det levende livet, og innimellom var det også begravelser som foregikk fra min kafé. Mange triste ting hendte, det var og meget av drikk og fyll. Det var en måte mange viste sin glede over å være hjemme igjen, men det gikk bra i alle tilfeller. Sørstraumen var jo nerven til all trafikken med båt, det var post der, kontor for forsyningsnemda, og ikke minst venterom for reisende. De ventet på lokalbåten, og ikke visste vi så sikkert når den kom, eller om den kom.

Frk. Baldersheim, min barndoms lærer, hun arbeidet for et bygg på Sekkemo, og det fikk hun, der var beboelse for lærere og betjening, så var det kirke, skole og alle kommunale møterom.

Jeg kokte middag her hos meg, det var for herredsstyremøter, og det ble fraktet med båt fra Sørstraumen både trevirke og utstyr, og det ble skole på Sekkemo.

Men det rare var at alt gikk bra. Vi måtte bruke all energi og samtidig var vi trøtte når arbeidet var gjort. Jeg elsket å arbeide, også fikk vi telefon, det var stor hjelp.

Slik gikk dagene for Ingvald og meg en tid.

Så får han tilbud fra sin gamle arbeidsgiver FFR i Hammerfest om å ta igjen sin jobb som "stuert", etter å ha vært borte i over 1 ½ år, da bestemte han seg at det var bedre å komme tilbake til det faste.

Her på denne jobben vår var vi usikre om fremtiden, så han reiste og jeg forsøkte å fortsette, det blev bare ikke så lenge, og det var med en ond samvittighet at jeg forlot stedet jeg var blitt så glad i, og arbeidet - og det store tomrommet uten dette huset. Kafeen blir nedlagt, og brakka hadde vi bare leid.

Senere kjøpte vi den. Vi blev boende i brakka, men en dag bestemte vi oss å bygge på Sørstraumen, og det blir bestemt å rive brakka og bygge om til hus for oss.

Vi fikk revet brakka og fikk tomt, og da var det i gang, huset blir ferdig, men vi var ennå i arbeide i Hammerfest.

Jeg reiste da hjem og begynte med å male og stelle, for huset måtte få ferdighets attest. Jeg beiset huset alene, med en blanding av tran og oker.

Vi hadde 27000,- i lån, og det sier seg selv at det var ikke mere penger. Jeg måtte gjøre resten selv, det var godt at jeg var flink også til dette. Det blev gjort og vi fikk ferdighetsattest.

Men midt i gleden over at vi hadde fått alt i stand så blir Ingvald plutselig syk, får blødende mavesår og blir operert på Hammerfest. Og da var hans helse ute. Han kom hjem til Sørstraumen, og så var vi glade over å være sammen igjen. Han kom hjem som rekonvalesent, og han blev selv aldri den samme. Han hadde jo også lyst å ta et tak hjemme med å få i stand dette hjemmet vårt.

Så en dag faller han sammen og mavesåret går opp igjen, han skulle ikke ha arbeidet med noe. Så bar det tilbake til sykehuset i Hammerfest, og det blir fortsatt sykemelding og arbeidsforbud. Han blir også fortalt at han ikke kunde bli arbeidende sjømann.

Han slutter da for godt og får fra Sjømannsforbundet en liten sum for måneden, og derefter litt sykepengen. Men vi klarte oss dog bra.

Da han blev bedre, arbeidet han litt på skiferbruket her, og da tiden gikk måtte han søke om sin sjømanspensjon, den var ikke så stor, fordi han måtte gå av i alderen 55 år, da hadde han i alle fall en liten lønn.

Tiden gikk vi begynte å fiske, vi solgte fisken vi lavet i stand, fersk fisk, salt fisk og fiskekaker.

Vi holdt hodet høgt og var glade vi endelig var sammen og det gikk bra.

Var og glad for at helsa var bra, men nervene og krigsredselen var i kroppen og blev en lidelse.

Vi var lykkelig over endelig å ha fått et hjem, vi som til da hadde bodd i leide hus og bodd dårlig også. På Vardø hvor vi startet i 1938 var vi jo meget lykkelig bare i 2 år, så blir alt vi hadde der borte, ved at vi måtte forlate Vardø grunnet russiske

brannbomber. Det var en saga som ble utspilt, uten at den er blitt fortalt av noen, jeg har i alle fall ikke sett på trykk de onde årene i Vardø, fra 9de april 1940 til vi flyktet, og vi kom aldri mer til Vardø.

Vi forlot Vardø på en trist måte, for det var krig der og alle hurtigrutene som blir torpedert og en del av lokalbåtene til FFR, og det ble betalt med mange menneskeliv.

Vi levde iallfall over dette, men i hodet mitt er det fullt av redslene vi var utsatt for.

Min mann levde til 93 år, og jeg som nu skal fortelle verden om dette grusomme i Finnmark er nu 95 år og minnes alt dette ennu.

Jeg hadde og sjøen som min arbeidsplass under krigen og før, men fikk ingen pensjon, for jeg manglet noen måneder.

Jeg er meget lei når jeg minnes min mann søkte om krigspensjon og svaret var nu, han hadde ikke vært utsatt for noe, som tilsa at han hadde rett til det. Jeg kan ennu det svaret fra de som hadde med det å gjøre.

Dette er en stygg plett av de som satt i sine lune stuer i Oslo, det var kun en av de som mente at Ingvald skulle ha den velfortjente pensjonen, men han var bare en av 6 medlemmer i komitéen. Svaret var nei, og det står: Du kan ikke anke heller. Vi var såret og ønsket at vi aldri skulle ha ofret oss, men bare reist til Sverige, og ikke ofret oss for å arbeide og hjelpe folk under krigen. Vi som var ombord kunne ikke gå i land, men måtte bare fortsette.

Slik gikk det i to år, så en dag kommer en hyggelig dame fra Tromsø til oss. Hun kunne fra et kontor hvor de har gransket pensjonene til krigsskadede, og hun pratet med oss og fikk høre om vår reise og vanskeligheter og i sær gjaldt dette Ingvald, jeg hadde jo ikke oppfylt noe, så det hadde jeg jo hørt.

Hun oppfordret Ingvald til å søke, og da ventet vi spent to år, så kom gladmelding om at pensjonen var innvilget. Vi blir glade og kan aldri glemme denne koselige damen som hjalp oss. Da hadde Ingvald mistet en stor sum med penger. Det var grusomt. Hans unge dager gikk og alderen blir et mareritt resten av livet. Så nu hadde vi da et hjem på Sørstraumen og koselige dager. Tiden gikk og mest av alt var vi glad for at vår alderdom var sikret, når vi hadde fått krigspensjon, og fikk også penger for vi hadde ventet i to år.

Vi bodde i mange gode år her, tross dårlig helse så hadde vi det bra. Men i 1976 blir vi enig om å søke oss til Burfjord helsesenter, for det var en lang reise til Hagen på Sørstraumen, det gikk med buss om morgenen klokken syv og tilbake om ettermiddag klokken seks. Han begynte med å få slike små anfall som het drypp, og det var ingen bro over straumen ennå, og da flyttet vi hit til Bufjord, men når våren kom, var vi hjemme på Sørstraumen. Vi bodde seks måneder etter årstiden på disse to stedene, det gikk bra, men så solgte vi det lille hjemmet på Sørstraumen, og fikk en helt ny leilighet her. Det er mitt hjem fremdeles i en alder av 95 år.

Det er nu fem år siden Ingvald døde, 93år. Han ble meget syk og svak så han ønsket nok selv å få dø. Jeg lever ennå og er i bra form, og ny er jeg glad over å få disse mange og over lang tids minner nedskrevet, og det blir en lettelse å få dette gjort. Når jeg tenker tilbake, hvor sterkt kan et menneske klare slike vanskeligheter gjennom livet. Men min helse har dog vært god tross alt. Jeg gleder meg over hver dag, og synes jeg har det så godt. Jeg har i alle fall noe som holder meg oppe, og det er min barnetro på den Gud som engang lot meg bli født i 1912, og som har ledet meg gjennom så mange farer. Jeg stolte på Gud da vi under krigen også så døden framfor oss, men måtte

dog arbeide i sjømannsyirket, ikke forlate det, det var ingen mulighet til det.

Nu er alderen min her og timeglasset er ikke tomt. Alt det onde er glemt, og minnes alt det gode som jeg opplevet med å leve i en verden med de store forandringer gjennom 95 år, men jeg gleder meg over livet nu. Her i Burfjord har vi verdens beste boforhold, med et godt sykehjem, aldershjem og bolighus for eldre. Kjære sykepleiere som går hos oss som bor utenfor hjemmet, og våre gode leger som har vært her i årevis og ennå er i sitt yrke. Vi har det så godt i vår kjære bygd, Kvæningen. Vi har alt og alle eldre har det også meget godt. Vi blir tatt vare på i kjærlighet, og jeg er en av de aller heldigste som i en høy alder stiller selv mitt hjem ennå, og i stor takk til disse snille hjelpere fra meg, utrolig at det går an. Slik kan også jeg føle meg privilegert og elsker livet.

Jeg håper nu at disse minnerne kan glede min familie som leser dette, også en stor takk for min kjære Ingvald som gikk om bord i M/S Tanahorn på Hammerfest, da han ikke engang fikk opplæring til å få sin konfirmantskole, men som 15 år gammel gikk fra sine foreldre for å bli byssegutt. Lønna han fikk gikk til å hjelpe dem. Han ble om bord i 17 år uten å få ferie i de første årene, så først i 1936 fikk han reist til stuertskole i Bergen med lånte penger, og da han skulle hjem hadde han ikke noen penger, men arbeidet om bord i hurtigruta på turen for å betale reisen.

Nu kan jeg nyte godt av hans slit gjennom livet, og jeg er stolt av ham og hans arbeide og at hans pensjon, som nu gleder og hjelper meg gjennom livet. Vår lønn i 1938, da vi giftet oss var 360 kroner i måneden og det var store penger da. Og vi hadde da nok, og i dag er det nesten som ingenting er nok.

Nanna